

Суханов В.Ю.

керівник гуртка,

Енергодарський Центр дитячої та юнацької творчості

ПОЄДНАННЯ КАТЕГОРІЙ ПАРАМИ І ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД В ПСИХОЛОГІЇ

На травневій конференції [7] випробувався метод дослідження філософських категорій, що поєднує полюси, які взяті по одному від двох пар протилежностей, на прикладі таких «сходів» розвитку мислення: 1. Автоматичне (Якість + Наслідок, або Ціле + Полон). 2. Алгоритмічне (Кількість + Наслідок, або Дробове + Полон). 3. Евристичне (Кількість + Причина, або Дробове + Свобода). 4. Імпровізація (Якість + Причина, або Ціле + Свобода). У жовтні [8] були побудовані другі «сходи» (рис. 1).

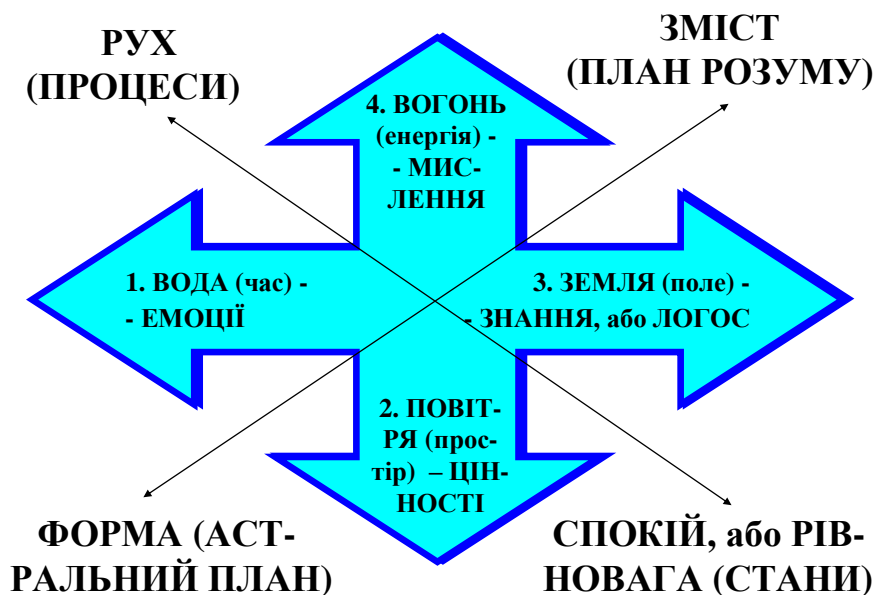

Рис. 1. Класифікація стихій, категорій фізики та психології через поєднання філософських категорій пари

Джерело: розроблено автором за даними [8]

Відзначено відповідність цих «сходів» чотирьом стихіям і категоріям фізики: вода (час), повітря (простір), земля (поле), вогонь (енергія).

Цей напрямок має встановити міжпредметні зв'язки між філософією та окремими науковими дисциплінами.

Завданням цієї статті є визначення місця психології розвитку і діяльнісного підходу в системі психології та встановлення зв'язку з двома новими парами протилежностей: «функція – структура» і «вплив – відображення».

У першому випадку вогонь (енергія) і вода (час) сприяють структуризації, або інволюції, і позичуються на полюсі «руху». Повітря (простір) і земля (поле)

виконують організуючу роль, сприяючи еволюції (оволодінню функціями вищих рівнів, або «функціоналізації»), яка, будучи позиційованою на полюсі «рівноваги», виявляється стрибкоподібно [5]. У другому випадку вогонь і земля (енергія і поле) відповідають категорії «впливу», позиційованої на полюсі «змісту», а повітря і вода (простор і час) – категорії «відображення», позиційованої на полюсі форми. Нарешті, на багатьох сайтах Інтернету (наприклад, в [9]) стихії, які названі вище, без посилання на авторство, зіставляються з чотирма станами речовини: земля – зі станом з великою густиною, вода – з рідким, повітря – з газоподібним, вогонь – з плазмою.

Названі відповідності знайшли своє відображення на рис. 2.

У психології інволюційний напрям (структуризація) представлено діяльнісним підходом (С. Л. Рубінштейн, А. Н. Леонтьєв), практична мета якого підготувати індивіда до конкретної професії, незалежно від того, якого рівня психічні функції будуть у ній задіяні. У класичному вигляді він реалізований у творах П. Я. Гальперіна [1]. Еволюційний напрям представлено психологією розвивального навчання (В. В. Давидов, Д. Б. Ельконін [2]), мета якої є формування вищих психічних функцій, незалежно від того, в якій конкретно діяльності вони будуть застосовуватися.

Структура і функція (інволюція і еволюція, минуле і майбутнє) можуть бути об'єднані категорією «теперішнє» або «миті»), яке забезпечує безперервність і тотожність свідомості. Її протилежністю є категорія «вічності».

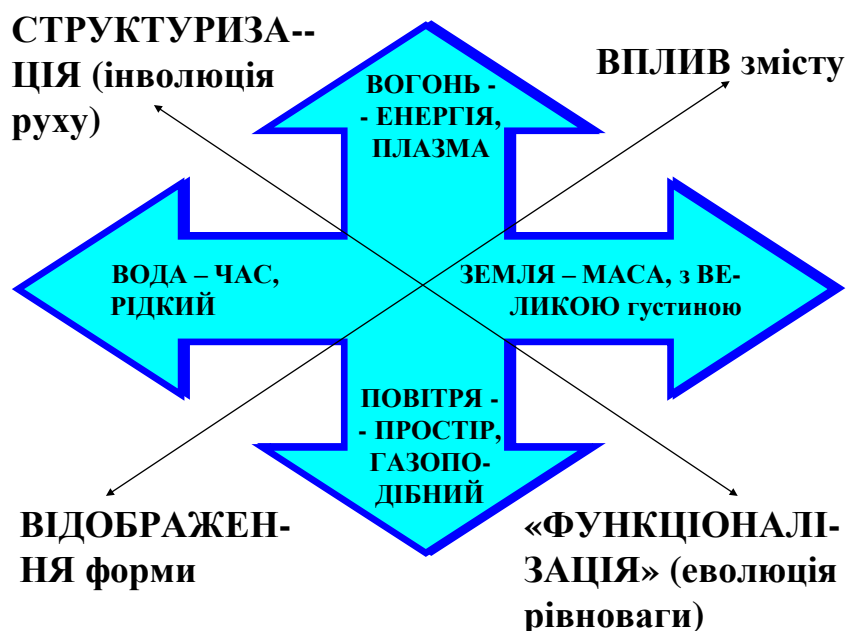

Рис. 2. Класифікація станів речовини, категорій фізики та психології через поєднання філософських категорій парами

Джерело: розроблено автором за даними [8]

Що стосується категорій «відображення» і «впливу», то спочатку їм відводилися рівні ролі. Ф. Енгельс об'єднував їх категорією «взаємодії» [3]. Але

створена в радянський період «теорія відображення» допустила перекис, об'єктивна оцінка якому була дана тільки на початку нового століття [4]. Зокрема, теорія відображення звела поняття «мислення» і «пізнання» до їх протилежного наслідку: «відображення об'єктивної дійсності» [6], тобто, до пам'яті, або запам'ятовування. У цій статті ми розташовуємо «мислення» на полюсі «впливу», а «пам'ять» – на полюсі «відображення». «Взаємодії» у фізиці відповідає «контакт», або «розряд», у психології – «свідомість», або «самоідентифікація», на більш високих рівнях: «соціум» і «Божественне «Я»». «Свідомості» протилежить «буття» (ні «вплив», ні «відображення»).

Комбінування полюсів дає такі чотири ступені на еволюційному шляху.

На першому етапі дитина опановує конкретні види предметної діяльності («спеціалізація»); на другому – на їх основі накопичуються конкретні знання («освіта», або «досягнення компетентності»); на третьому – відбувається узагальнення знань та їх інтерференція на суміжні області пізнання («еволюційний розвиток пам'яті», або «оволодіння мудрістю»); на четвертому – досвід, отриманий при вирішенні задач одного класу, використовується при вирішенні задач інших класів («універсалізація мислення») (рис. 3).

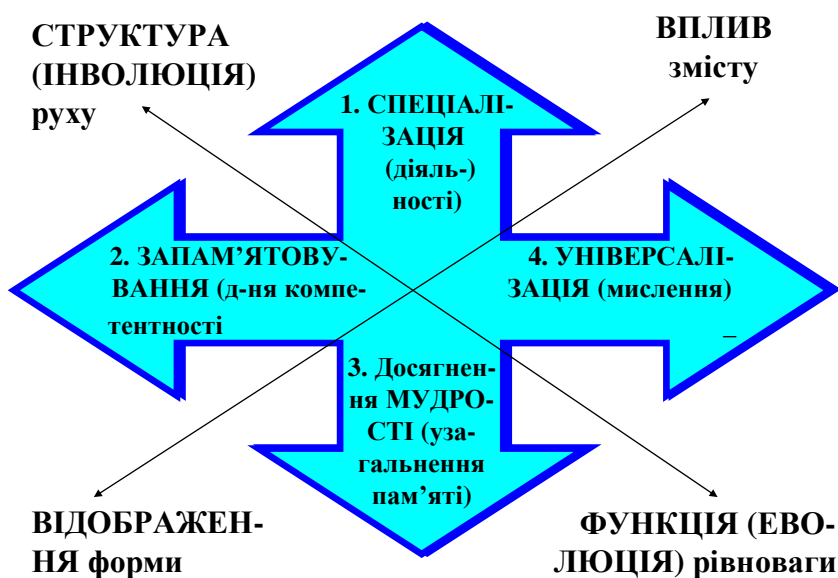

Рис. 3. Місце психології розвитку та діяльнісного підходу в системі психології

Джерело: розроблено автором за даними [8]

На інволюційному шляху індивід з висот рівня універсального мислення, формування якого є завданням психології розвивального навчання (4), формулює універсальні закони і методи (3), на основі яких досягаються теорії конкретних дисциплін (2). На рівні спеціалізації формуються конкретні вміння та навички (1), що і є метою діяльнісного підходу.

Таким чином, метод «по одному полюсу від двох пар протилежностей» дозволив нам побудувати треті «сходи» розвитку, одночасно визначивши місце психології розвитку та діяльнісного підходу в психології.

Список використаних джерел:

1. Гальперин П. Я. Психология мышления и учение о поэтапном формировании умственных действий // Исследования мышления в советской психологии / Под ред. Е. В. Шороховой. – М., 1966. – С. 236-277.
2. Давыдов В. В. Проблемы развивающего обучения: Опыт теоретического и экспериментального психологического исследования. – М.: Педагогика, 1986. – 240 с. – (Труды д.чл. и чл.-кор. АПН СССР).
3. Енгельс Ф. Діалектика природи. Нотатки та фрагменти. Про класифікацію суджень // К. Маркс і Ф. Енгельс. Твори / Пер. з 2-го рос. видання. – К.: Політвидав України, 1965. – Т. 20. – С. 323-577.
4. Лекторский В. А. Отражение // Новая философская энциклопедия: В 4-х томах / Ин-т философии РАН; Ред.: В. С. Степин и др. – Т. 3. Н-С. – М.: Мысль, 2010. – С. 178-180.
5. Морозов К. Е. Скачок // Философский словарь / Под ред. И. Т. Фролова. – 7-е изд., перераб. и доп. – М.: Республика, 2001. – С. 515.
6. Мышление // Краткий энциклопедический словарь философских терминов / П. В. Кикель, Э. М. Сороко. – Минск: БГПУ, 2006. – [Электронный ресурс]. – Национальная энциклопедическая служба России, 2015. – Режим доступа: <http://terme.ru/dictionary/176/world/myshlenie>
7. Суханов В. Ю. Базові категорії і систематизація психологічного знання // «Перспективи розвитку сучасної науки» (м. Київ, 7-8 травня 2015 року). – Ч. II. – Херсон: «Гельветика», 2015. – С. 31-33.
8. Суханов В. Ю. З'єднання категорій парами – ключ до синтезу наукового знання // «Актуальні питання сучасної науки» (м. Львів, 16-17 жовтня 2015 р.). – Ч. II. – Херсон: «Гельветика», 2015. – С. 16-19.
9. Що ми знаємо про стан речовини? / «Світ навколо нас» // ScoolByLife. – [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу: <http://scoolbylife.ru>

Федоренко В.В.

здобувач,

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ВІЙСЬКОВО-ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Окупація Криму, проведення антитерористичної операції в Донецькій та Луганській областях поставили на порядок денний проведення в Україні військової реформи по створенню сучасної, мобільної, всебічно забезпеченої армії. Тому сьогодні потрібно розв'язати цілий комплекс проблем, зумовлених сутністю армії як цілісного соціально-політичного утворення, яке виступає з одного боку частиною суспільства, а з іншого – розвивається та функціонує за специфічними законами. Однією з таких проблем є створення ефективної